

4/2011

BESKYDY

zpravodaj chráněné krajinné oblasti

**JAKÝ JE PROVOZ NA TURISTICKÝCH CESTÁCH
V BESKYDECH?**

**BESKYDY – „COOL A TRENDY BAJKERSKÁ
DESTINACE“**

**POCIT ODMĚNY JE TÍM VĚTŠÍ, ČÍM JE VĚTŠÍ
NÁMAHA**

PŘÍRODNÍ REZERVACE LYSÁ HORA

I. A II. ZÓNA

JMELÍ BÍLÉ

Je to jen pár dní, co jsem si četl o historii hostince Čartáku při staré cestě z Rožnova do Velkých Karlovic. Zastavovala tu jízdní pošta i lidé, kteří šli do města na jarmak. Pak se objevili první turisté. V hospodě dostali to, co zrovna bylo – třeba krajíc domácího chleba a hrnek kyšky. Stejně prosté to bylo s noclehem. A když neměl příchozí peníze, dostal na vybranou. Nakreslit do pamětní knihy pěkný obrázek, složit básničku, pomoci v hospodářství tím, že naštípe dříví nebo třeba vypomůže s krmením dobytka. V dnešním světě peněz, kde se z turistiky a rekreace stalo velmi významné ekonomické odvětví, zní předchozí řádky skoro jako romantická pohádka. Jedno však zůstalo. Beskydy stále lákají desetitisíce lidí k výletům a procházkám. Někdo dá přednost chůzi po svých, jiný si vychutná vyjížďku z pedálů kola, další z koňského hřbetu nebo bílé běžkařské stopy. Možností je spousta a stále se objevují nové více či méně adrenalinové formy rekreace. Někdy jen nevím, jestli si už lidé nepletou hory se sportovišti a zábavními parky. Snad ne, snad si ještě najdou chuť zahledět se do mlhavých údolí a vnímat poezii vrcholů.

František Jaskula

JAKÝ JE PROVOZ NA TURISTICKÝCH CESTÁCH V BESKYDECH?

Beskydy – to nejsou jenom tichá zákoutí, je to i oblast, kterou křížují stovky kilometrů lesních a polních cest, chodníků, turistických tras pro pěší, cyklisty i lyžaře... Stovky lidí se na ně každý den vydávají, individuálně nebo hromadně, nejen za poznáním krás beskydské přírody, ale dnes stále častěji proto, aby si zde vyzkoušeli své fyzické a psychické schopnosti.

Jako pracovník ochrany přírody, který má kromě jiného vyřizovat agendu sportovních zařízení a sportovních akcí na celém území CHKO Beskydy, si každoročně kladu stejnou otázku: „Co je ještě únosná míra v počtu sportovišť, turistických a sportovních akcí v Beskydech?“

Rozvoj sportovních zařízení

Se vstupem do Evropské unie se naskytla možnost získat finanční prostředky na různá sportovní zařízení – vleky, sjezdovky, běžecké trasy, cyklotrasy nebo hřiště. Staví se i hipostezky, koupaliště, sáňkařské a bobové dráhy, trasy pro singltrek (cyklostezky v přírodě), lanové parky, upravují se trasy pro turisty či kempy. A pak se mnozí vydávají samostatně nebo ve skupinách zaspportovat si – pěšky, na kole, v závěsném padáku, na sáňkách či lyžích. Své schopnosti si v Beskydech rádi zkoušejí i skialpinisté.

Závody

Mnozí si chtějí měřit své síly a schopnosti s jinými lidmi. Příležitosti k tomu v Beskydech mají opravdu hodně. Prakticky celoročně se zde konají nejrůznější závody pro „pěšáky“, cyklisty, motoristy, na běžkách, lyžích nebo kombinované závody běžců, cyklistů, rogalistů či závodníků na kajaku pod názvem Adrenalin cup. Ohromných rozměrů dosáhl již ve 2. ročníku i hromadný horský dálkový pochod a ultramaraton Beskydská sedmička, kde se na startu stává až 2600 závodníků. Každý si asi dovede představit, že je to pak na turistickém chodníku poznat. I motorizovaný prapor rychlého nasazení má v Beskydech pravidelné cvičení. Na území CHKO Beskydy se také pravidelně konají závody v orientačním běhu. A někdy se do Beskyd dostane i závod ze zahraničí – Slovenska a Polska. V těchto případech se závody nekonají den nebo dva – často trvají týden nebo celý měsíc.

Co na to zákon?

Poněvadž pořádání cyklistických soutěží v 1. a 2. zóně CHKO je zákonem zakázáno, musí pořadatelé často žádat Správu CHKO o výjimku – naplánovat totiž smysluplnou trasu bez toho, aby se dotkla 2. zóny, je jinak dost složité. Nejen pořadatel tuto zákonnou povinnost bohužel, někdy z neznalosti, někdy zřejmě úmyslně, obchází. Zatímco v roce

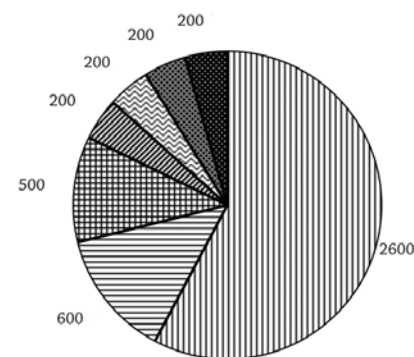
2005 vydala Správa CHKO Beskydy k cyklistickým závodům 13 stanovisek, v roce 2011 jich bylo již 18, a účastnilo se jich okolo 2500 závodníků.

Organizátory různých běžeckých (chodeckých) závodů, při nichž se závodníci pohybují pouze po značených stezkách, však zákon k jednání se Správou CHKO nenutí. Orgán ochrany přírody proto zpravidla nemůže organizování takového závodu předem nijak ovlivnit. Na scénu pak bohužel přichází „až když je pozdě“ – např. v případě devastace stezky či při „nechtěném“ pohybu závodníků mimo značené cesty. Přitom by mnohdy stačilo se včas sejit nad mapami a rozumně se na Správě CHKO domluvit.

Je těch „akcí“ už opravdu mnoho, či si děláme zbytečné starosti? Na všechno není zákon. Často je vše o toleranci, o uvědomění si, že mnohdy největším problémem není sešlapání již sešlapané cesty, ale naše přítomnost v klidném prostředí. Nejsme v horách sami – zde žijící zvěř musí trvale reagovat na něčí přítomnost, musí se často přemísťovat, ve stresu má problém vychovat mláďata – nemá klid, i když my máme dojem, že se nic zlého neděje...

František Šulgan
(Správa CHKO Beskydy)

Počty účastníků největších vybraných závodů pořádaných v Beskydech

- Ⓜ Beskydská Sedmička
- Ⓜ 24 hodin na Lysé hoře
- Ⓜ 5 Beskydských vrcholů
- Ⓜ Lysá cup
- Ⓜ Adrenalin cup
- Ⓜ Beskydský šerpa
- Ⓜ Špacír

BESKYDY – „COOL A TRENDY BAJKERSKÁ DESTINACE“

Zatímco po většinu minulého století „patřily“ Beskydy pěším turistům, v zimě běžkařům a sjezdařům, dnes je spektrum lidských volnočasových aktivit mnohem širší. Jak potvrzují naše pozorování či rozhovory s pamětníky, „klasických“ turistů, kteří využívají těch cca 1100 km značených tras pro pěší, v našich horách určitě ubylo. Návštěvníků však neubýlo – mnozí doslova přesedlali na kola.

Tomu odpovídá i stále se zahušťující síť cyklotras (vyznačených stávajících cest) a horečně budování cyklostezek. Svěho času vyšel v nejméně známém médiu pro cyklisty článek opěvující možnosti horské cyklistiky v Beskydech, kde mimo chvály dlouhých hřebenovek stálo i to, že je zde „minimální buzerace ze strany orgánů ochrany přírody“ (konec citace).

Invaze horských kol

Právě označení cyklotras bylo první fází invaze horských kol do Beskyd, na počátku 90. let. Většina cyklotras byla se Správou CHKO tak či onak projednána a nebyla shledána jako faktor ohrožující přírodu. Teprve narůstající obliba do té doby nedostupných horských kol a rostoucí množství horských cyklistů – „bikerů“ přinesla první konflikty. Ovšem ne s „ochranáři“ – ale s „pěšáky“. To když došlo k souběhu tras pro cyklisty s pěšími trasami Klubu českých turistů.

Pořádný adrenalin

Dnešním cyklistům ale už „nestačí“ putovat v sedle kola po hřebenech hor. Mnozí vyhledávají extrém – a tak není neobvyklé potkat cyklistu např. v zimě na vrcholu Lysé hory či při sjezdech po těch nejkrkolomnějších stezkách, lesními průseky či koryty potoků. Adrenalinovým jezdcům jdou vstříc např. provozovatelé některých skiareálů, kteří hledají jejich letní využití, zřizují různé „downhillové“ apod. terénní sjezdové trati či „gravitytraily“ – a to buď přímo na sjezdovce či vedle ní. Vlek s mírně upravenou kotvou vás vytáhne i s kolem nahoru, vy si sednete sjezdovku po klikaté dráze s různými překážkami. V zimě to vše pokryje sníh, rozsvítí se světla, pustí se muzika a jede se dál...

Singltreky

Trendem posledních let jsou tzv. singltreky (singletracky) – což by měly být „úzké přírodní cesty příjemně se vinoucí nejkrásnějšími místy přírody“ – prostě lahůdka pro každého „bajkera“. Singltrek pomalu klesá krajinou, místy připomíná lovecký chodník, místy jsou vloženy jednoduché překážky, můstky, klopené zatáčky apod. První singltrek postavili před pár lety v Jizerských horách a postupně přibývají po jednom, po dvou v dalších horských oblastech. Je úsměvné (nebo smutné), že dvě nejméně známé sousední obce na Valašsku přišly před nedávnem na Správu CHKO s návrhem hned 8 singltreků... Selský rozum by velel – nejdřív rádně posoudit, projednat a postavit jeden. Pokud se osvědčí (cyklisti ho budou vyhledávat a používat) a prokáže se, že beskydské přírodě opravdu nijak neublíží, postaví další. Zde ale bohužel až příliš často zasahuje „vyšší moc“ – v podobě peněz z fondů EU.

Tento budovatelský trend se projevuje i v případě již zmiňovaných cyklostezek. Pravověrní bajkeři o nich s opovržením mluví jako o cyklistických dálnicích – a některé se jimi opravdu staly. Tím však mj. potvrdily svou smysluplnost a oprávněnost. Příkladem může být třeba cyklostezka Bečva mezi Rožnovem a Valašským Meziříčím. Asfaltová stezka okolo řeky spojila dvě blízká města – řada lidí

ji používá k příjemné a bezpečné cestě do práce. Odpoledne a o víkendech je pak plná cyklistů a lidí na in-line bruslích.

Menší zlo

Otázkou pro ochranu přírody pak zůstává, co je pro přírodu lepší – nebo spíš, co je menší zlo. Příroda totiž, ruku na srdce, by se bez všech těch našich cyklostezek, singltreků apod. klidně obešla. Doba i mrav jsou však takové, že „chráníme přírodu pro lidi“ a ti ji chtějí využívat po svém. Pak se tedy hledá řešení, které bude k přírodě co nejšetrnější. A zde si dovoluji tvrdit, že dobře navržený a postavený singltrek může být pro přírodu menší zátěží a zásahem, než asfaltová silnička navrhovaná do posledních břehových porostů okolo nějaké beskydské říčky. I s tím se v naší praxi bohužel setkáváme. Někteří investoři mají „velké oči“ a navrhnou cyklostezky v lokalitách, kde opravdu nejsou potřeba. Ne že by tam nejezdili cyklisti, ale často by stačilo jen upravit dopravní značení, třeba namalovat pruh na stávající málo využívané silnici. Pokud je pak stezka vybavena (někdy až nepochopitelně hustým) dopravním značením, veřejným osvětlením, mnoha odpočívadly, reklamními poutači – začne mít obyčejný cyklista pocit, že „se to nějak zvrhlo“ – vždyť jemu by stačil jen „relativně rovný pruh země“, kde ho nebudou ohrožovat auta.

Jiří Lehký (správa CHKO Beskydy)
příležitostný cyklista

POCIT ODMĚNY JE TÍM VĚTŠÍ, ČÍM JE VĚTŠÍ NÁMAHA

Drahomír Strnadl vystudoval Pedagogický institut a Přírodovědeckou fakultu v Olomouci, 21 let učil na učilišti v Rožnově pod Radhoštěm. Od roku 1990

do r. 2006 byl starostou v Trojanovicích. Je předsedou spolku Matice Radhoštská a Muzejní a vlastivědné společnosti ve Frenštátě pod Radhoštěm. Dlouhodobě se zabývá vystěhovalectvím, především do Texasu, a také „boji“ proti těžbě na Dole Frenštát.

Můžete našim čtenářům stručně charakterizovat svůj životní osud?

Narodil jsem se v Trojanovicích, prakticky celý život jsem byl v obci. Vystudoval jsem Pedagogický institut a Přírodovědeckou fakultu v Olomouci obor biologie, chemie. Učil jsem 21 let v Rožnově pod Radhoštěm na učilišti v Tesle, kam jsem byl přeložen za tzv. silný protisovětský postoj. Nesměl jsem učit v okrese Nový Jičín, Rožnov byl vedle, což pro mě byla velká výhoda. Od 90. roku jsem byl starostou v Trojanovicích, ve svých 65 letech jsem se starostováním skončil.

Když byla v roce 1973 založena CHKO Beskydy, byla to první organizace, kam jsem se šel přihlásit jako dobrovolný strážce přírody, protože se mi nelíbila devastace krajiny. Domníval jsem se, že to bude instituce, která bude mít rozsáhlé pravomoci. Ale jak říká jeden kronikář: „Byl jsem však ve svých nadějích trpce zklamán.“ Hlavně v 80. letech,

V prostorách Památníku bratří Strnadlů v Trojanovicích mimo jiné naleznete četné informace o vystěhovaných krajanech

když tady začala výstavba šachty. Tehdy to byl stranický úkol. Takže ani tehdejší Správa CHKO se na nějaký radikální protest nezmohla. Architekt Podzemný tehdy říkal, že je dobré, že se nám podařilo prosadit osázení areálu dolu stromy... V místech dnešního dolu bylo několik hektarů lesa a on to, že se areál osází stromy, považoval za úspěch! Zabývám se také vystěhovalectvím z tohoto regionu, převážně do Texasu.

Jste předsedou spolku Matice Radhoštská a Muzejní a vlastivědné společnosti ve Frenštátě pod Radhoštěm, co tyto funkce pro Vás znamenají a co obnáší?

Matice Radhoštská je spolek, který především udržuje kapli Cyrila a Metoděje na Radhošti. V r. 1951 však byla, jako všechny tehdejší spolky, zrušena i Matice a k jejímu obnovení došlo až v roce 1994, kdy jsem byl zvolen předsedou. Kaple byla ve velmi špatném stavu, napadená dřevomorkou, celá zvonice držela silou vůle...

Bylo potřeba sehnat množství finančních prostředků na opravy, kterých se postupně sehnalo poměrně hodně. Od roku 1998 probíhala rekonstrukce kaple, zvonice byla postavena úplně nová, je replikou té původní, celkem se investovalo přes 6 mil. korun. Teď by mohla nějakou dobu kaple vydržet a to mě těší, protože se říká, že je to nejvýše položená církevní stavba v naší republice.

Muzejní a vlastivědná společnost obnovila svou činnost v r. 1992. Od samého začátku vydává časopis Hlasy muzea a archivu. Zde jsou příspěvky od botaniky až po archivní výzkumy. Také máme jistou ediční činnost, vydáváme menší práce od místních spisovatelů.

Jako starosta obce Trojanovice jste dlouhodobě bojoval a stále bojujete proti těžbě v Beskydech. Jak se díváte na současný stav této problematiky?

Geologický průzkum, který tady probíhal v 60. letech a který v roce 1980 vyústil otevřením toho důlního díla, kdy se začaly hloubit dvě těžební jámy, je zásah takového rozsahu, s kterým asi nemůže souhlasit nikdo.

Zdalo se, že po 90. roce se situace změní. Ona se do jisté míry uklidnila, v roce 90 byl vyhlášen tzv. konzervační režim, ale už v r. 1997 přišel tehdejší Ing. Dzida s návrhem omezené těžby. Reakcí na toto bylo založení Sdružení měst a obcí na ochranu Beskydského regionu, potom těžbařské aktivity ustaly.

V roce 2002 a 2004 došlo k dalším pokusům o průzkum. Situace byla vždy trochu jiná, ale v podstatě se vše opakovalo. V roce 2004 mladí lidé založili sdružení Naše Beskydy, které mohlo být na rozdíl od Sdružení měst a obcí účastníkem správních jednání. Cíl OKD je jasný, průzkumným dílem se propracovat k budoucí těžbě, i když to nejrůznějšími způsoby kryjí.

Jsem rád, že současný starosta Trojanovic, starostka ve Frenštátě a starostka v Rožnově v té linii odporu pokračují. Protože člověk si nesmí myslet, že když čára dobývacího prostoru končí někde na Horních Pasekách, že by se to Rožnova nedotklo. Tak jak říká Ing. Zapletal ze Siemensu: „To máte tak, jak kdybyste pustili krtka do zahrady a řekli mu, že má rýt jen tam, kde je plot, za ten plot, že už nesmí jít.“

Myslíte si, že dokud nebudou zbourány všechny budovy patřící k dolu, že nebude nebezpečí těžby zažehnáno?

Dokud důlní dílo existuje, člověk musí být pořád ve střehu. To máte jako se zdravím, když chce být člověk zdravý, tak se musí pořád hlídat, protože neví, co se může stát. Pokud to uhlí tady je, tak vždycky bude přitahovat těžaře, pro-

tože ti jsou vzdělaní, vychovaní a vycvičení k tomu, aby to, co je v zemi, dostali na povrch, to je jedna skupina. Druhá skupina jsou zbohatlíci, kteří na zákla-

dě toho chtějí být ještě bohatší. Samozřejmě že uhlí bude vždycky potřeba, ale já bych ho vytěžil, až by nikde na světě nebylo ani kilo uhlí. Nevím, proč bychom měli my rabovat naši zemi... Naše přírodní bohatství se rabuje od dob Rakousko-Uherska, za doby Protektorátu jej zvýšili Němci pro svůj zbrojní průmysl a pak komunisté, ti to přivedli až k absurditě. Proč bychom my teď v tom měli pokračovat?

Starosta Trojanovic nedávno zjistil, že řada staveb na Dole Frenštát je postavena „na černo“ nebo s prošlou stavební lhůtou, takže by správně měly být odstraněny. Po roce 2000 dokonce i OKD uvažovalo o likvidaci dolu. Myslím si, že důl bychom měli nechat dalším generacím. Ale jestli ti naši potomci budou tak omezení, že dají přednost penězům před krajinou, no tak to už bude jejich věc, s tím člověk nic nenadělá, ale my bychom se měli snažit tomu všemi silami zabránit. Zatím si myslím, že za těch 20 roků se nám to daří, protože těžařům se nepodařilo nic prosadit.

Číslo tohoto Zpravodaje je zaměřeno na turistiku a sport. Jaké aktivity v tomto směru vyvíjíte či máte nejrůznější? Jak se díváte na dnešní „posun“ sportovních aktivit?

Kdysi jsem jako každý kluk rád lyžoval, lyžování ale vypadalo jinak. Nejprve jsme si museli svah ušlapat a potom jsme mohli lyžovat, žádné vleky nebyly. Lyžoval jsem i později, téměř každý den vyjel na Pustevny, došel k Velké sjezdovce a sjel dolů. Abych řekl pravdu, teď v zimě na hory ani nechodím, protože je všude u vleků hodně lidí. Taková ta pohoda, ten klid, který člověk hledá, už tam není. Dnes je jiná doba, všechno chce být velmi rychlé, člověk ten svah chce sjet několikrát, 10krát, 20krát... Když jsme si tady na tom Gruni ušlapali dlouhý svah, jízda dolů byla odměna za námahu. A jak se říká, pocit odměny je tím větší, čím je větší námaha. Ta dnes jaksi chybí.

Jezdil jsem také rád na kole, často do Rožnova, ale jezdil jsem i delší trasy. Na kole jsem projel až k Baltu a také s jedním kolegou jsme projeli část Nor-

ska. Vždycky jsem rád chodil po horách, ty okolní vrchy jsem si prošel všechny a jdu tam rád, hlavně když je krásný podzim, turistů není už tolik, je to taková pohoda.

Co mi teď třeba vadí, když jdu po turistickém chodníku a řvou na mě, ať uskočím, protože jedou na horských kolech vybavení přilbami a těmi náloketníky jako hokejisté... Já si myslím, že dříve se člověk k přírodě choval s pokorou, šetrně, při hospodaření i při sportu. Kdežto dnes je vše takové násilné, na úkor přírody. Člověk chce získat maximum, je sobec. Na druhou stranu je dobře, když se lidé věnují sportu, hlavně mládež. Když nesedí u počítačů, protože pohyb je potřeba.

Za rozhovor děkuje Lucie Ohryzková (ČSOP Salamandr)

Rozhovory se většinou v plném rozsahu do vyčleněného prostoru v našem Zpravodaji nevejdou. Musíme je někdy i dost razantně zkrátit. Proto pokud vás rozhovor zaujal, jeho nezkrácenou verzi naleznete u daného čísla Zpravodaje na stránkách www.valasskakrajina.cz.

60 LET OD ZALOŽENÍ HORSKÉ SLUŽBY V BESKYDECH

Za dobu působení Horské služby v Beskydech se už změnilo opravdu hodně. Nejen způsob života a využívání hor lidmi, ale i technické možnosti návštěvníků i záchranářů. Co se nemění, je krása a někdy i nebezpečnost Beskyd a velké nadšení záchranářů.

Začátky HS nebyly vůbec jednoduché - chyběly peníze, zkušenosti, vybavení. Díky odhodlání lidí se podařilo toto období zdárně překonat - zkušenosti se získávaly od kolegů ze Slovenska, Jeseníků, Krkonoš a při každodenní praxi a vlastních záchranných akcích. Nezanebávala se ani prevence, dělali jsme různá školení, semináře, přednášky a kurzy. Hlavně ale probíhaly záchranné akce

- řešily se především úrazy při lyžování a pěší turistice. Počty zásahů však byly menší než dnes. Pátrání po zbloudilých bývala mnohem komplikovanější a delší, takže mnohdy naše pomoc přišla již pozdě. Dost často byli záchranáři ohroženi na životě, protože měli nedostatečné vybavení a řada jich má dnes poškozené zdraví. Často se museli spolehnout jen na vlastní fyzické síly a zkušenosti. Technika, která nám dnes usnadňuje práci, např. skútry, se začala používat až v 60. letech - tyto stroje byly ale značně poruchové a nespolehlivé. Spojení téměř neexistovalo - první radiostanice byly těžké, měly dosah jen v řádu desítek metrů a v mrazu nevydržely baterie.

V současnosti je Horská služba vybavena mobily, radiostanicemi, skútry, čtyřkolkami. Lidé mají kvalitní oblečení, záchranný materiál je na špičkové

úrovni, je dostatek zdravotního vybavení... Zdalo by se tedy, že dnešní záchranáři je úplná hračka. Opak je pravdou. Vznikají nové sportovní aktivity, které s sebou přinášejí velké riziko úrazu. Po horách chodí více lidí, kteří nemají potřebnou fyzickou kondici a často nebezpečí hor podceňují. Na sjezdovkách se jezdí rychleji a mnohdy bezohledně, takže úrazy a jejich následky jsou vážnější a počet našich zásahů mírně roste.

Počet záchranářů však klesá. Nejvíce nás bylo kolem 150 členů, zatímco dnes 72. Je však dobře, že v naší oblasti pořád zájem o členství v HS je a že můžeme do jejich řad vybírat a přijímat jen ty nejlepší.

Radim Pavlica (náčelník HS Beskydy)

BESKYDY – TURISTICKÝ RÁJ?

V letech 2009, 2010 byl v Moravskoslezském kraji proveden průzkum návštěvnosti. Na 6 vybraných profilech umístěných v CHKO Beskydy (viz tabulka) a 5 profilech v CHKO Jeseníky byla nainstalována moderní sčítací zařízení (tlakové spínače a tepelná čidla). Sčítací zařízení byla v terénu nainstalována v polovině října 2009, sčítací období tedy trvalo od října 2009 do října 2010. Tlakové spínače bývají zahrabány přibližně 10 cm pod povrchem půdy, a proto jsou v terénu prakticky neobjevitelné. Tepelná čidla pracují na principu snímání tepelné energie vydávané tělem při pohybu, jsou velmi malá, a proto je také pravděpodobnost jejich nalezení a odcizení minimální, další výhodou je jejich snadná instalace.

Ze sčítání bylo zjištěno, že nejnavštěvovanějším místem je jesenícká Bílá Opava, ta se svými 68 198 návštěvníky za sčítací období předčila i Lysou horu, na které bylo sečteno 66 114 lidí. Je zajímavé, že v porovnání s turisticky obdobně atraktivní jeseníckou Ovčárnou, Lysá hora se svými 66 114 návštěvníky výrazně převyšuje jeseníckou lokalitu, na které bylo napočítáno pouhých 37 896 návštěvníků. Beskydy mají opačný prim, ve vybraných monitorovaných lokalitách byla beskydská lokalita Papajské sedlo se svými 1331 návštěvníky bezkonkurenčně nejméně navštěvovaným místem.

Dotazníky

Ze sčítacích zařízení možno zjistit údaje o počtu turistů, kteří v daný den místem prošli, ale informace o tom, kdo a kam jde, už z těchto zařízení získat nelze. Aby byly informace úplnější, bylo sčítání doplněno o dotazníkový průzkum, který proběhl v zimním a letním období. Touto formou byly v oněch vybraných lokalitách zjišťovány podrobnější údaje. V dotaznících turisté odpovídali na základní otázky týkající se pohlaví, věku, zdali jsou místní či z jaké vzdálenosti pocházejí, jaké mají vzdělání, jaký mají názor na ochranu přírody v dané oblasti apod.

Lokalita	Průchody celkem	Denní průměr	Maximum za den
Lysá hora	66 114	123	1 720
Pustevny (Martínák)	34 304	92	1 520
Pustevny (Čertův mlýn)	17 125	46	1 454
Smrk	7 107	18	421
Muřínkový vrch	5 223	13	153
Papajské sedlo	1 331	4	90

Kdo, kdy a proč...

V létě chodí do Beskyd víc žen, v zimě naopak více mužů. Věková struktura je poměrně nevyrovnaná, nejvíce návštěvníků je starší 40 let. Turisté mají většinou vyšší vzdělání, tedy středoškolské či vysokoškolské. Důvodem návštěvy je především pobyt v přírodě a odpočinek či vycházka, v zimním období jsou to hlavně sportovní aktivity.

Existence chráněných území je pro drtivou většinu dotazovaných přínosem, v zimním období 5 % návštěvníků odpovědělo, že jim způsobuje zbytečná omezení, naopak v létě s tímto tvrzením sympatizovala pouhá 2 % návštěvníků. Tento fakt můžeme vysvětlit tím, že zimní návštěvníci při sportovních aktivitách vnímají omezení ochranným režimem více. Jako nejvýznamnější „zbytečné omezení“ se návštěvníkům jeví omezení sjezdového lyžování a dalších sportovních aktivit.

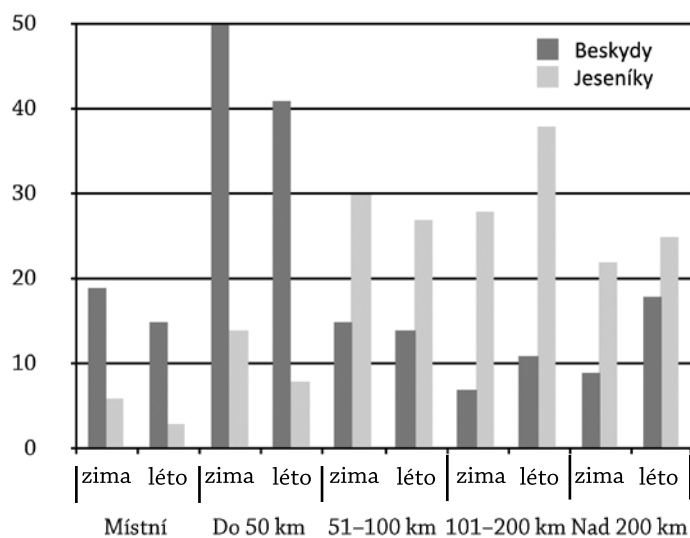
Jeseníky versus Beskydy

V Beskydech se návštěvníci obvykle objeví častěji než jednou měsíčně, na rozdíl od Jeseníků, kde jsou nejčetnější skupinou návštěvníků ti, kteří je navštíví 1krát za rok. Beskydští návštěvníci podnikají většinou jednodenní výlety, jeseníčtí na horách tráví 4–7 dní.

Výše uvedené potvrzuje také to, že na Beskydské vrcholky zamíří nejčastěji lidé místní, či lidé pocházející ze vzdálenosti do 50 km.

V Jeseníkách je tomu spíše naopak, nejčetnějšími skupinami jsou lidé ze vzdáleností nad 50 km (viz graf).

Podle studie Marka Banaše Zpracování průzkumu návštěvnosti ve vybraných zvláště chráněných územích Moravskoslezského kraje v rámci projektu „Vytvoření komplexního monitorovacího systému přírodního prostředí Moravskoslezského kraje“ zpracovala Lucie Ohryzková (ČSOP Salamandr)

Vzdálenost bydliště návštěvníků Beskyd a Jeseníků (v procentech počtu odpovědí)

I. A II. ZÓNA

V minulém čísle Zpravodaje jsme stručně popsali princip rozdělení území Chráněné krajinné oblasti Beskydy do čtyř zón podle odstupňované kvality přírody a krajiny. Podívejme se nyní blíže na hospodaření v I. a II. zónách, které představují z hlediska ochrany přírody a krajiny ta nejčinnější území.

Rezervace a orchidejové louky

I. zóna zaujímá pouhá 5,3 % z celkové rozlohy CHKO a tvoří ji 94 samostatných celků. Většinu představují lesy (4,7 %), pouze 0,6 % připadá na louky, pastviny a ostatní plochy. Místa, kde byla I. zóna vymezena, jsou situována nejčastěji na hřebenech hor nebo na prudkých svazích. Právě kvůli špatné dostupnosti nebyly tyto pozemky nikdy intenzivně obhospodařovány a zachovaly se zde přírodě blízké lesy, loukami a pastvinám se vyhnulo scelování pozemků a „zkulturování“ v dobách socialismu. Díky tomu právě tady potkáme také největší počet chráněných druhů. Není proto ani divu, že v I. zóně leží asi 90 % všech lesních i bezlesých rezervací.

Šetrné hospodaření

Obecně řečeno je v I. zóně maximálně podporováno šetrné a přírodě blízké hospodaření. Konkrétním nástrojem ochrany přírody jsou například cílené dotace na údržbu luk a pastvin z Programu péče o krajinu. V roce 2010 Správa CHKO rozdělila finance na sečení a pastvu na asi 130 ha luk a pastvin v I. zóně (viz také Zpravodaj č. 2/2011). V lesích jsou dotovány přírodě blízké postupy hospodaření, jako je podpora přirozeného zmlazení a cílená péče o jedli bělokorou. Kromě snadnějšího přístupu k zemědělským i lesnickým dotacím jsou pozemky v I. zóně osvobozeny od daně z nemovitosti.

Pastviny pod hřebenem Hluboček v Huslenkách

II. zóna – obhospodařovaná krajina s řídkým osídlením na hřebeni Soláně, Hutisko-Solanec

Z důvodu ochrany cenného prostředí zákon o ochraně přírody a krajiny v I. a II. zóně nedovoluje hospodaření vyžadující tzv. intenzivní technologie. Myšleny jsou tím zejména zásahy spojené s velkými terénními úpravami, změnami vodního režimu a další činnosti, které by mohly omezit existenci vzácných druhů i prostředí jako takového. Příkladem může být hnojení průmyslovými hnojivami a kejdou, mulčování, odvodňování luk, výstavba lyžařského areálu, hotelu, ale i přeměna přírodního lesa holosečí na uměle vysázený nepůvodní smrkový les. V I. zóně zároveň platí zákaz umísťování nových staveb, prováděny jsou jen rekonstrukce stávajících.

Idylické místo pro bydlení?

Ve II. zóně se nachází 34,7 % plochy CHKO. Většinu tvoří les, pouze 9 % zaujímají louky. Známé je jako místa s roztroušenou zástavbou, větší část krajiny je nezastavěná. Domy mají navíc často zachované prvky charakteristické beskydské architektury. Díky hospodaření menších zemědělců tady potkáme květnaté louky se vzácnými druhy rostlin i živočichů. Také do II. zón míří proto dotační Program péče o krajinu. V loňském roce bylo financováno kosení, pastva a výřez náletu na asi 325 ha luk a pastvin.

Přírodní cennosti, zachovaná architektura, sporé osídlení a s tím spojený klid – to

vše vytváří to, čemu se říká „harmonická krajina“. A právě z důvodu výjimečnosti této krajiny jsou ve II. zóně nové stavby povolovány pouze výjimečně. Území ve II. zóně by nemělo být určeno k zástavbě ani v územním plánu. Nová obydlí by měla naopak přispívat k zachování přírodní cennosti i vzhledu území, měla by proto být spojena s hospodařením. Současně jsou na nové stavby kladeny větší nároky na architektonické ztvárnění, které by mělo respektovat prvky původní (tradiční) architektury daného regionu.

Je pochopitelné, že právě na těchto idylicky vypadajících místech by leckdo rád viděl svou stavbu. Z pohledu investorů se jedná o velice zajímavé lokality, ať už pro výstavbu rodinných domů, rekreačních chat, nebo i objektů komerčního rázu pro oblast cestovního ruchu. Kdybychom všichni uvažovali stejným způsobem, potom by nám, ani generacím dalším, nezůstal ani zlomek toho, co se dosud podařilo uchovat. Přesto sílí tlak vyvíjený některými investory na orgány obcí, příslušné stavební úřady a poté i na Správu CHKO povolit jejich stavby ve II. zóně. Nezbyvá než vyzvat: Važme si beskydské krajiny, respektujme její cenná místa a její tvář.

Marie Popelářová a Jana Pnioková, (Správa CHKO Beskydy)

Po delší době se v této rubrice vracíme k nejnovějším chráněným územím vyhlášeným na konci minulého roku v CHKO Beskydy. První představenou byla PR Ropice a v tomto čísle nás čeká seznámení s PR Lysá hora. Jde o výjimečné území, které chrání ojedinělý lesní ekosystém nejvyšších partií královny Beskyd.

Lysá hora je obrovským fenoménem. Má své oddané milovníky, kteří ji dennodenně zdolávají a těší se z nádherných výhledů na beskydské kopce. Vedle této kulturní hodnoty se může pochlubit krásnou horskou přírodou, která je drsná a zranitelná zároveň, stejně jako hora sama. Z tohoto důvodu byla na jejím východním úbočí vyhlášena PR Lysá hora. Nachází se zde fragmenty původních porostů horských smrčín, které tvoří jakýsi ostrov boreální (severské) přírody ojedinělý v celorepublikovém měřítku. Tyto klimatické smrčiny zaujímají výškové rozpětí 860–1315 m n. m.

Horský typ lesa je samozřejmě domovem jedinečných druhů rostlin i živočichů. Tyto druhy jsou vesměs velice vzácné a moc jiných míst k životu už nemají. PR chrání nejen přírodu jako již vytvořenou hodnotu, ale také přírozené procesy, které mění a formují zdejší horské smrčiny a touto činností mají naprosto zásadní vliv na přítomnost a zachování horských druhů. Díky výraznému působení vrcholového fenoménu zde vznikly zcela unikátní přírodní podmínky a výjimečně cenné lesní ekosystémy. Jejich význam mimo jiné spočívá i v zachování původní beskydské populace smrku ztepilého.

Z významných druhů lysohorských lesů zde můžete najít např. violku dvoukvětou, čípek objímavý, kozlík trojený, vranec jedlový, plavuň pučivou, plavuník zploštělý nebo keře růží převíslou a zimolez černý. Díky příznivým vlhkostním poměrům je na východním úbočí Lysé hory také velké množství mečů a kapradin (zejména kapraď rozložená, kapraď samec, papratka samičí a papratka horská). Z živočišných druhů zde našla svůj domov řada ptáků. Mezi nejvýznamnější patří velice známý a ohrožený tetřev hlušec, dále sýc rousný, kos horský a linduška horská. S naprostou převahou se opět jedná o druhy vázané na přirozené horské lesní ekosystémy. Zajímavostí je také výskyt vzácných čmeláků celorepublikového významu a za povšimnutí rovněž stojí nejrůznější druhy brouků vázané na mrtvé dřevo.

PR Lysá hora přispívá ke snížení působení vnějších negativních vlivů, kterým jsou zdejší místa velice tvrdě vystavena. Nejde jen o výjimečné klimatické podmínky, ale také o bezohlednost některých návštěvníků hor, oddávajících se zakázaným radovánkám (např. skialpinismus). Vyhlášením PR došlo k propojení soustavy chráněných území ve vrcholové části Lysé hory (NPR Mazák, PR Malenovický kotel, PR Lysá hora). Je tak jako celek účinně chráněn jedinečný fenomén nejvyššího vrcholu Moravskoslezských Beskyd.

Aneta Valasová (Správa CHKO Beskydy)

PŘÍRODNÍ REZERVACE LYSÁ HORA V PŘÍZNI KRÁLOVNY BESKYD

Základní údaje
Rozloha: 63,62 ha
Datum vyhlášení: 15. 12. 2010
Katastrální území: Krásná pod Lysou horou

Ohrožená rostlina plavuník zploštělý má nejraději polostín, foto: M. Popelářová

Kos horský se vyskytuje nejčastěji v jehličnatých lesích horských oblastí, foto: P Šaj

Původní beskydský smrk se štíhlou korunou, která lépe odolává velkému zatížení sněhem, foto: T. Myslikovjan

Violka dvoukvětá je horský druh rostoucí především na vlhkých místech nelesních stanovišť, foto: T. Myslikovjan

Vyhlášení PR Lysá hora spolu s projektem „Návrat orla skalního do ČR“ snad přispějí k jeho opětovnému zahnízdění, foto: P. Orel

Roháček bukový je nenápadný malý brouk, který je vázán na mrtvé dřevo, foto: F. Trnka

Růže převíslá patří mezi horské druhy rostlin, foto: F. Jaskula

Čípek objímavý je nápadný svými červenými bobulemi, foto: M. Popelářová

PROMĚNY BÍLÉHO KŘÍŽE

Řekneme-li „Bílý Kříž“, mnozí si vybaví dřevěný, bíle natřený kříž na pomezí Starých Hamer a Morávky. Jenže definice Bílého Kříže je složitější a velmi zajímavá. Nejedná se o samotný kříž, ale o osadu založenou v době vrcholící pasekářské kolonizace v 17. století. Traduje se, že kříž postavil jeden z 18 pašeráků, který tam zabil finančního strážníka.

Osadníci obdělávali skromná políčka s pastvinami, chovali hovězí dobytek a koně, pracovali v lese. Na polích pěstovali len, oves, zeli a brambory. Našli se mezi nimi i takoví, kteří spolupracovali s pašeráky tabáku a soli. Lze soudit, že osada nebyla dotčena valašským salašnictvím, které bylo již poznamenáno vrchnostenským omezením. Osada čítala šest stavení se zvoničkou a název Bílý Kříž nese až od roku 1830.

První podoby turistiky

Zásadní proměna Bílého Kříže nastala po nástupu a razantním rozvoji průmyslu na Ostravsku. Do té doby tzv. církevní turistika, tedy poutníci chodící na známá poutní místa – Radhošť, Hostýn, Prašivou apod., začali být vytlačováni turistikou s širším kulturním a duševním rozměrem až po komercializaci, jak ji známe nyní. V polovině 19. století vznikaly sportovní, turistické, kulturní, okrašlovací a jiné spolky. Lidem se do hor příliš nechtělo, a tak nezbyvalo, než je na něco nalákat. Toho využili podnikavější hospodáři, hajní a lesní správci. Ti v počátcích poskyto-

Původní dřevěný hotel „Weisse Kreuz“ v roce 1936 vyhořel, vzápětí však byl na jeho místě postaven nový „Berghotel“ ve stylu funkcionalismu. Vedle hotelu byla nově vystavěna zvonička.

V současné době slouží renovovaný hotel Bílý Kříž jako luxusní rezidence s apartmánovými byty. Hospodářské budovy za novou zvoničkou byly v roce 2009 přestavěny na apartmánové byty patřící k Bílému Kříži.

vali skromnou stravu, případně nocleh, a to zpravidla jen v létě. Později vznikaly útulny, horské chaty a hotely s celoročním provozem, které skýtaly potřebné zázemí s vyšším komfortem.

Předními iniciátory výletů do hor byli v dané oblasti němečtí středoškolské profesoři. V jejich čele stál Johann Hadaszszok. Byl spoluzakladatelem německého turistického spolku „Beskidenverein“ v únoru 1893 a rok nato jeho předsedou. Beskidenverein sdružoval i ostatní národnostní menšiny. Stal se významným soupeřem Pohorské jednotě Radhošťské, založené r. 1884, a to jak počtem členů, tak investičními aktivitami. Německý spolek orientovaný zprvu na Těšínsko měl značnou podporu arcivévodě Albrechtu Friedrichu Habsburka.

Beskidenverein a proměny Bílého Kříže

Beskidenverein vyvíjel od založení nesmírnou aktivitu. Podstatnou roli sehrávala primárně obecně známá německá důslednost a pracovitost. Členskou základnu tvořili středoškolské a vysokoškolské profesoři, lékaři, právníci, továrníci, vysoce postavení státní úředníci apod. Pozornosti expandujícího spolku neunikla ani málo známá osada Bílý Kříž. Němci správně odhadli perspektivu prosperity dodnes vyhledávané atraktivní lokality. Ihned směřovali investice do stávajících odkupovaných usedlostí a nové výstavby. Po získání hostinské koncese v r. 1897 odkoupili prostřednictvím třetí osoby soukromý hostinec pana Pavloska a pojmenovali jej „Beskidenheim“. Po třech letech následovala koupě sousedního pozemku se stavením nazvaným „Wettlfried“. Po rekonstrukci nesly společný název „Schutzhütte Weisses Kreuz“. Od r. 1907 se její další součástí stala usedlost

zakoupená od Foldynových. Dostala jméno „Josefinka“ – po manželce generálního ředitele Vítkovických železáren F. Schustera, významného mecenáše spolku. Jedním z nájemců byl Josef Daněk, údajně bývalý rakouský důstojník a vášnivý nimrod. Prvně jmenovaný objekt v r. 1927 vyhořel, Josefinka pustla a v 60. letech byla zbořena.

Hotel Bílý Kříž

Na již zakoupených pozemcích opodál vystavěl Beskidenverein v r. 1924 nákladem tři milionů korun dvouposchodový dřevěný reprezentativní hotel. Nájemcem se stal Adolf Baron. Hotel měl vlastní pekárnu s cukrárnou a rozsáhlé sklepní prostory pro skladování potravin, piva a paliva. Tento honosný hotel v lednu 1936 vyhořel. Za maximálního úsilí spolku stál na jeho místě na podzim r. 1937 nový zděný „Berghotel Weisses Kreuz“, který do krajiny nezapadl. V době 2. světové války sloužil německé mládeži „Hitlerjugend“ a krátce po ní jako lazaret maďarských zajatců. Po konfiskaci německého majetku připadl odborům (ROH). Od r. 1989 provoz upadal, po desíti letech vyrabovaný zpustl. Nový investor jej přeměnil na luxusní apartmány a vedle postavil pseudodřevěný „dům duchů“.

Útulna U Daňků, hotel Sulov a Baron

Nezaháel ani zmíněný pan Josef Daněk. Na podzim r. 1924 již stála nová „Útulna u Daňků“, kde byla zřízena Stanice

Původní zvonička u Schutzhausu a manželé Daňkovi, majitelé útulny „U Daňků“ a správci Schutzhausu.

československých turistů. Část pozemků vedle této útulny koupil německý velkoobchodník Liwwa, aby na něm nechal postavit v r. 1931 dřevěný dvouposchodový hotel „Sulov“. Po znárodnění připadl hotel včetně „Daňkovy útulny“ odborům. V současnosti je po přestavbě

v málo pozměněné podobě a slouží veřejnosti. V těsné blízkosti vedle „Daňka“ se nachází penzion „U Ničmanů“, původně hospodářská budova.

O výstavbu třetího hotelu, na Slovensku, se zasloužil Adolf Baron, nájemce hotelu „Weisses Kreuz“. Stalo se tak, když se oženil s majetnou zbožnou ženou z Těšína. Za její dobrodiní jí nechal postavit za hotelem kamennou kapli. Po konfiskaci majetku se pan Baron a později i jeho žena odstěhovali do Německa. Hotel alpského typu nesl po nástupu socialismu název „Jeleň“, později „Kysuca“ a nyní opět „Baron“. Před úplnou zkázou jej zachránil nový vlastník, který jej provozuje. Pan Baron i přes svůj vysoký věk Bílý Kříž v 90. letech navštívil, aby naposled spatřil své dílo.

Zlaté časy a zašlá sláva

K uvedeným stavbám přibyl dřevěný domek Kokešových, Pavlívův obchod, později Černockých, v poválečném období také zděný domek Martínkových, níže obchod Jednoty a vedle Sulova dvě montované dřevostavby nazývané „budky“, oficiálně „Josefinka“ a „Ondráš“,

Útulna „Josefinka“, původní hospodářské stavení pana Foldyňa, byla v 60. letech zbourána. Kolem dřevěného kříže byl někdy v 50.–60. letech vysazen smrkový les, který dnes kříž ze všech stran obklopuje.

sloužící jako ubytovny zaměstnancům hotelů. Nad hotelem Baron přistavěli dřevěné chatky za účelem zvýšení kapacity rekreantů. V dobách vrcholného socialismu trávil svůj čas na Bílém Kříži až 300 pracujících v týdenních turnusech. O volnočasové vyžití pečovali sportovně-kulturní referenti. O životě a pobytech rekreantů na Bílém Kříži, a vůbec o tom, „jak to tam chodilo“, vypovídají kroniky v hotelu Sulov u nájemce pana Tomáše Čenčíka. Na zašlou slávu lyžařské turistiky vzpomínají v posledních letech nostalgicky „lyžníci“, jinak členové „Veterán-ski klubu Ostrava“, kteří zde dnes pořádají lyžařské závody.

Jan Blizňák (KČT Frýdek-Místek)

JAK SE PEČUJE O SKÁLY

Pulčinské skály jsou pojmem jak pro širokou veřejnost, tak i pro přírodovědce. Ti první si představí oblast romantických skal s možností toulek, táboření a vůni špekáčků na nedalekém tábořišti. Ti druzí je znají jako výjimečnou geologickou a geomorfologickou lokalitu – největší pískovcové skalní město v moravské části Karpat. Pro své přírodní hodnoty je toto území již od r. 1966 chráněno – v současnosti jako Národní přírodní rezervace Pulčín – Hradisko.

Vedle rozmanitých skalních útvarů a lesů různého stupně přirozenosti zde najdeme zbytky pastvin s výskytem vzácných a chráněných druhů rostlin a živočichů. Tomu pak odpovídá péče o území. Vybrané plochy lesa (s přirozenou druhovou skladbou) jsou ponechány bez zásahu, na jiných se Správa CHKO snaží postupně přeměnit nepůvodní smrčiny v porosty druhově a věkově pestřejší. Nejvíce peněz z dotací tak směřuje do ochrany přirozeného zmlazení před okusem zvěří – buď formou ochranných nátěrů nebo jako individuální ochrany malých jedliček kovovými jehlany.

Pasínky pod skalami se daří udržovat především díky zájmu a ochotě místního zemědělce p. Bistrého, který zde pase stádo ovcí. Dnešnímu idylicky působícímu stavu však předcházela finanč-

ně i pracovně náročný výřez náletových křovin i vzrostlých stromů. Díky tomu se sem ale vrátily vzácné rostliny, např. prstnatec bezový či v mokřadech prstnatec májový a suchopýr široolistý. Velkým problémem pastvin pod skalami však zůstává masový výskyt kapradiny hasivky orličí.

Nemalé úsilí i peníze z Programu péče o krajinu stojí Správu CHKO i budování a údržba návštěvnické infrastruktury. Jejím cílem je mj. umožnit lidem pokud možno „bezškodně“ navštívit rezervaci a moci zhlédnout její přírodní i krajinné hodnoty. K tomu slouží hlavně chodník, po kterém vede modrá značka na Zámčisko. Usměňuje návštěvníky při průchodu skalami a zabezpečuje i základní stupeň jejich bezpečnosti; plní i funkci protierozní. Díky exponovanosti chodníku (vysoká návštěvnost, sklon k erozi) pak tento vyžaduje pravidelnou kontrolu a opravy.

Tato rezervace je typickým příkladem území, které bude ještě dlouho a pravidelně vyžadovat peníze na udržení a zlepšení jeho stavu. Doufejme jen, že stav chráněných území nepřestane být pro naši společnost jednou z priorit, které nepochybně svědčí o kulturnosti toho kterého národa.

Milan Škrott (Správa CHKO Beskydy)

Účinnou ochranou mladých jedlí před okusem zvěří je použití klecových oplůtků

JMELÍ BÍLÉ NENÍ JMELÍ JAKO JMELÍ

Jmelí, rostlinný poloparazit, kterého neradi vidíme na našich ovocných stromech, ale v čase vánočním si jej rádi, někdy i za poměrně nemalý finanční obnos, koupíme. Přestože je ve větších dávkách jedovaté, je starodávnou léčivou rostlinou, dnes je však z důvodu toxicity v lidovém léčitelství užíváno minimálně, ale ve farmaceutickém průmyslu je používáno i v současnosti, především k výrobě léků s protinádorovými účinky. Složení obsahových látek je částečně ovlivňováno tím, na jakém stromě jmelí parazituje.

Jmelí je rovněž rostlinou magickou, například Keltové jmelí tak ctily, že jej směli stínat ze stromů pouze jejich druidové, a to zlatými srpy. Také se uvádí, že jmelí sbírali z posvátných dubů. Háček byl v tom, že právě na dubech roste především ochmet evropský, rostlina, která je jmelí velmi podobná, a například na Řípu (známém keltském území), je ochmet na rozdíl od jmelí mnohem častější.

Jmelí bílé se dělí na tři poddruhy podle toho, na jakých dřevinách roste. Jmelí bílé pravé roste hojně na nejrůznějších listnatých dřevinách, hlavně na lípách a je tím našim obávaným „škůdce“. V některých územích je striktně vázáno jen na určité hostitele, např. v severozápadních Čechách roste téměř výhradně na jabloních. Dokonce bylo vzácně nalezeno jmelí parazitující na ochmetu, který cizopasil na dubu. Jmelí bílé borovicové je poměrně vzácné, a jak samotný název napovídá, roste hlavně na borovici, vzácně na smrku.

Posledním poddruhem je jmelí bílé jedlové (zkráceně jmelí jedlové), to roste na jedli. Jmelí jedlové patří v České republice mezi druhy ohrožené, a to z důvodu jeho vazby na stále vzácnější jedli bělokorou. Roste především na severovýchodní a východní Moravě, jinde je vzácné. Takže pravděpodobnost, že na něj narazíte v Beskydech, je mnohem větší než v jiných částech republiky.

Rozeznat tři poddruhy jmelí, rostoucí na území našeho státu, v „utrženém“ stavu je pro laika velmi nesnadný úkol, a tak kdoví, jestli jste si letos o vánocích nekoupili třeba právě jmelí jedlové.

Lucie Ohryzková (ČSOP Salamandr)

VIRTUÁLNÍ MODEL ZLÍNSKÉHO KRAJE

V minulém článku jsme si řekli o možnosti prohlížení Moravskoslezského kraje (dále jen MSK) z ptáčích perspektiv na internetu. Obdobnou službu nabízí také server sousedního Zlínského kraje (dále jen ZLK). Takže máte možnost prohlédnout si detailně celou CHKO Beskydy v pohodlí domova, obecní knihovny či internetové kavárny. Podkladem je opět 3D digitální model terénu, na kterém je „položena“ ortofotomapa. Podobně jako u map MSK je nutné mít nainstalovaný na počítači správný program. Tentokrát je to Geoshow3D, který si můžete bezplatně stáhnout např. zde „<http://www2.geodis.cz/geoshow3d/Download.html>“. Pak už stačí do vašeho oblíbeného internetového prohlížeče zadat adresu „[gsp://www2.geodis.cz/Kr-zlinsky_2008.gs](http://www2.geodis.cz/Kr-zlinsky_2008.gs)“ (pozor ne <http://> jako u běžných stránek). Měl by se vám načíst pohled na celý kraj.

Na rozdíl od map MSK je zde daleko větší možnost výběru zobrazovaných témat (vrstev). Stisknutím tlačítka „Layers“ (vrstvy) vlevo dole si můžete v okně, které se vám následně objeví, vybrat zobrazení až 62 vrstev nad leteckými snímky. Kromě vrstev územního plánování kraje (ZÚR ZLK) a obcí si můžete prohlédnout hranice CHKO, přírodních parků, maloplošných chráněných území či biokoridorů a biocenter. Nemá smysl všechny vrstvy vyjmenovávat a možná to není pro vás nic nového. Ovšem pokud nejste seznámeni se záměry velkých staveb ve vaší obci, pak se jedná o skutečně nejrychlejší možnost, jak to napravit. Lehce zobrazíte koridory pro plánované rozvody vysokého napětí, plynovody a silnice či umístění budoucích vodních nádrží. Ještě je možné zmínit prohlížení záplavových území nebo umístění vybraných kulturních památek.

V programu je možné vyhledávat jednotlivé obce nebo turisticky zajímavá místa po stisknutí tlačítka „Places“ vlevo dole. Pokud následně ještě jednou zvolíte některou z dalších vzdálenějších obcí, program vám umožní sledovat probíhající krajinu jako z letadla. Dokonce vám ukazuje i rychlost v kilometrech za hodinu, jakou se „pohybujete“. To ale ještě není všechno. Program také umožňuje podobně jako u map MSK měření vzdáleností a ploch nebo profilu terénu. Stačí myší obkreslit zájmovou oblast nebo plánovanou trasu pochodu. Na liště tlačítek vpravo dole je možnost pohled na obrazovce „vyfotit“ a výsledný obrázek si uložit, vytisknout nebo poslat emailem.

Je mi jasné, že ne každý je přeborníkem na instalaci a ovládnutí programů, ale určitě se i ve vaší rodině najde počítačově zručnější vnouček, který třeba na chvíli vymění „knípl“ ve hře leteckého simulátoru a pomůže vám s prohlížením leteckých snímků. Vřele pak doporučuji popisované programy učitelům a vedoucím dětských kroužků. Jedná se skutečně o relativně jednoduchou a populární možnost seznámení dětí s neustále se zvětšujícími možnostmi geografických informačních systémů (GIS), se kterými se setkáváme již nejen v navigačních přístrojích automobilů.

Petr Wolf (Správa CHKO Beskydy)

SEČENÍ NA RADHOŠTI CO SE DAŘÍ...

Na úbočí Radhoště, na Černé hoře stála poslední salaš v Beskydech. Bratři Blinkové pásli na Radhošti dvou- až třisetladvácí stádo ještě v polovině minulého století. Dnes není pastva na nehostinném hřebeni pro zemědělce ani výnosná, ani výhodná. Proto se tady (s výjimkou let 2001–2004) už nepase. Správa CHKO by se chtěla pokusit tento trend zvrátit. A to nikoli z nostalgie po starých časech, ale z důvodu záchrany cenných horských luk. Každého turistu jistě potěší pohled na květnatou louku i fakt, že se pastvou zpomaluje zarůstání výhledů z Radhoště. Protože však není možné vehnat stádo ovcí do vysokého pažitů s hutnou vrstvou stařiny, která se zde po léta hromadí, bylo rozhodnuto v tomto roce hřeben Radhoště nejprve pokosit. Díky vstřícnému přístupu správce dotčených pozemků (Lesy České republiky, Lesní správa Rožnov p. R.), nadšení dalších lidí a financím z Programu péče o krajinu byly již v červnu pastviny posečeny! Ruční seč, sklizení posečené hmoty i další organizaci prací zajišťoval Václav Kutílek z Házovic, sečení velkých ploch provedla firma Sport centrum Kohútka. Díky jim za to!

...A CO SE NEDAŘÍ

Snad se návštěvníkům hřebene podařilo vysvětlit, proč tady několik týdnů budou hučet žací stroje. Také snad to, že cílem seče nejsou porosty borůvek, tak hojně turisty vyhledávané, ale cenné trávníky. Vyvěšeny byly informační letáky na tabulích na hřebeni, zodpovězeny byly přímé dotazy, informaci dostali i správci kaple, horské služby a hotelu Radegast. Turisté byli tolerantní a za to jim patří dík! Samozřejmě jsme se potýkali s řadou problémů od náročného dojezdu na lokalitu, přes kameny na loukách, poškozujícími žací techniku, až po nepřítel počasí... Navíc, abychom seno dostali z hřebene dolů, museli jsme najmout balíkováč a vyrobit snadněji manipulovatelné balíky. A co se nestalo! Našlo se pár nenechavců, kteří nedokázali zkrátit své infantilní vášně a několik kulatých balíků poslali ze svahu dolů, někam do lesa. Že by netušili, že 300 kg balík se sice snadno skutálí dolů, ale je takřka nemožné ho vytáhnout zpět nahoru? Nebo spíš je jim taková úvaha úplně cizí? Ať tak či tak, ani bouře a blesky na hřebeni nás nepřekvapily tolik, jako lidská hloupost.

Marie Popelářová (Správa CHKO Beskydy)

POHORSKÁ JEDNOTA RADHOŠŤ

Ve Frenštátě p. R. vznikl v roce 1884 nejstarší český turistický spolek v zemích Rakousko-Uherska s příznačným názvem „Pohorská jednota Radhošť“ (dále PJR). Město mělo k založení PJR příznivé podmínky, kdy značnou roli sehrávala bájná hora Radhošť. Lze jej tedy považovat za kolébku „světské turistiky“, nástupkyni dřívější „církevní turistiky“, dnes málo známých poutí. Zmíněné aktivity jsou si podobné pouze v tom, že poutníci i turisté chodí za svými cíli, ale s odlišnými náplněmi.

Založení Pohorské jednoty Radhošť

Hlavními zakladateli a organizátory jednoty byli dva význační pánové – JUDr. Eduard Parma, zemský poslanec a advokát a PhMr. Štěpán Ježíšek. Oba měli kolem sebe řadu nadšenců, navíc byli obeznámeni s činností rakouských a německých turistických spolků, zejména „Alpenvereinu“.

Založení PJR, jehož prvním předsedou se stal Emil Kostelník, iniciovalo v širokém okolí výrazný impuls k všestranné podpoře a rozmachu turistiky. Spolek vycházel zásadně z druhého článku stanov z roku 1888: „Návštěvu hor a zajímavých krajín moravsko-valašských usnadňovati, lásku k nim pěstovati a k vědeckému prozkoumání Valašska přispívati“. Počet odborů PJR rychle narůstal, takže stanovené aktivity byly beze zbytku naplňovány.

Výstavy, zájezdy, přednášky a lyžování

PJR se kromě stavební činnosti, budování a značení turistických cest věnovala přípravám rozsáhlých výstav, organizovala turistické zájezdy, vydávala mapy a průvodce, pohlednice, publikace, pořádala přednášky, byla zřizovatelem turistických stanic PJR na mnoha místech apod. Velmi populárním a atraktivním se stal nástup lyžování, když se okolo roku 1900 začali objevovat první „lyžníci“. Byla to

zejména PJR, která započala s výstavbou sjezdových a slalomových tratí, skokanských můstků a s tím souvisejícím organizováním závodů, kurzů, přednášek...

V roce 1937 dosahoval počet členů jednoty přes 5 700, a to ve 12 odborech. Válečná léta spolkovou činnost značně ochromila, po ní byla snaha pokračovat cestou tradice. Jenže vše bylo jinak. Záhy, v důsledku vykročení ČSR na cestu budování socialismu byla činnost PJR v roce 1950 „ukončena“ a majetek zcizen. Z uvedeného lze dovodit, o co byla zrušením spolků občanská společnost ochuzena, když byla jejich činnost zatracena.

Jan Blizňák (KČT Frýdek-Místek)

Pokud vás tento článek zaujal, naleznete jej v plném (původním) znění na stránkách www.valasskakrajina.cz.

„BÍLÉ LÍMEČKY“ POMÁHAJÍ PŘÍRODĚ

Když tak člověk prochází utěšenou valašskou krajinou, určitě zaznamená, že se občas z křovin a travin někde vyloupne krásný jalovcový pasínek, loučka, mokřad. Prostě místo, které potěší nejen přírodovědce, ale i fotografy či každého, kdo ocení pestrost krajiny. Mnohé napadne, že to je dílem osvětleného hospodáře či nějakého ochránářského spolku. Ale občas za tím najdeme i nečekané pomocníky. Již několik let do Beskyd vyráží zaměstnanci (a rodinní příslušníci) GE Money bank. S jejich pomocí Správa CHKO navrátila zašlou krásu jalovcovému pasíčku v Přírodní památce Poskla na Hutisku. Dalším bankovním ústavem, který nabídl fyzické síly svých zaměstnanců na pomoc přírodě, byla

ČSOB a. s. – v letošním roce vyčistili její dobrovolníci v rámci akce „Čistíme hory 2011“ radhošský hřeben od odpadků. Třinecká poradenská agentura HRAT se od r. 2009 aktivně zapojuje do záchran unikátních jalovcových pastvin na Košariškách. Tyto akce mají nesporný přínos nejen pro přírodu, ale samozřejmě jsou i svéráznou formou upevňování či vytváření týmu. V neposlední řadě je to možnost pro nás ochránáře, poznat a oslovit naprosto odlišnou skupinu lidí. A je velmi povzbuzující, když v jejich očích zasvítí jiskřička porozumění pro to, oč se snažíme – dát zde prostor lidem, ale zároveň ho nebrat přírodě.

Jiří Lehký (Správa CHKO Beskydy)

STRÁŽCE KARPATSKÉ DIVOČINY

Pohádkově znějící čestný titul udělila Správa CHKO Beskydy a dobrovolní ochránci přírody z Beskyd panu Ludvíku Kuncovi. Výtvarník, spisovatel, znalci divokých zvířat i hor a hlavně dlouholetému neúnavnému popularizátorovi ochrany rysů, vlků a medvědů. Stalo se tak 20. října 2011 v rámci mezinárodní konference „Odborné přírodovědné programy v příhraniční oblasti ČR-SR“, která proběhla v prostorách 1. Slovensko-českého informačního centra na Kohútce v Javorníkách.

SPRÁVA CHKO SE NESTARÁ JEN O ŠELMY, ORCHIDEJE A PRALESY

Při pročítání článků na téma ochrany přírody v Beskydech by člověk mohl snadno nabýt dojmu, že „ochránáři“ se věnují jen výše popsaným přírodním pozoruhodnostem. Ale jak se může na stránkách Zpravodaje Beskydy přesvědčit, je toho mnohem více. Jednou z oblastí, na které Správa CHKO věnuje nemalé prostředky, je i budování a údržba tzv. návštěvnické infrastruktury – tedy drobných objektů, které slouží návštěvníkům a obyvatelům hor.

Typickým příkladem jsou informační panely umístované buď u přírodních zajímavostí, nebo naopak v místech, kde se koncentruje více návštěvníků. Méně už se ví, že Správa CHKO se stará i o některé úseky turistických chodníků – většinou ty, které vedou přes nejcennější chráněná území a spolu s dřevěnými zábradlími usměrňují pohyb lidí a brání např. nadměrnému poškozování půdy erozí. Příkladem může být např. chodník na modré značce v NPR Pulcín-Hradisko (stoupání na Zámčisko); prudké stoupání od sedla Tanečnice na Čertův mlýn v NPR Kněhyně-Čertův mlýn, či povádkové (hatové) chodníky přes mokřiny ve stejné rezervaci.

Jiří Lehký (Správa CHKO Beskydy)

ROZHLEDNA POD VELKÝM POLOMEM

V trochu netradičním čase, na konci listopadu, se na hřebeni nedaleko Kamenné chaty pod Velkým Polmem otevírá veřejnosti nová rozhledna. Turistická veřejnost si jistě pamatuje na horský hotel Tetřev, jenž je momentálně odstraněn a v příštím roce se začne s jeho obnovou. Samotná rozhledna zde byla postavena zřejmě krátce poté, co zde v r. 1924 na místě původní lovecké chaty vznikla Útulna pod Velkým Polmem. Nenápadná dřevěná věž posléze sloužila jako rezervoár vody pro hotel, později jako chlívěk... a pak bez povšimnutí chátrala. Nový vlastník se rozhodl oživit nejen hotel, ale i rozhlednu. Kromě výhledu do kraje se zde návštěvníkům nabídne i malá expozice o zdejší přírodě a historii.

Jiří Lehký

PODĚKOVÁNÍ ZNÁMÝM I NEZNÁMÝM DOBRODINCŮM

Úkolem Správy je pečovat i o zařízení návštěvnické infrastruktury. Do této kategorie patří také hranečník (označnick) CHKO, přírodní památky a rezervace. Jde o sloupek se štítem označeným státním znakem, který je strategicky umístěn na hranicích chráněného území. Pracovníci Správy zajišťují podle časových a finančních možností údržbu těchto objektů. Při kontrolách značení bylo zjištěno, že v tomto úsilí nejsme až tak sami, jak by se mohlo zdát. Na Bílém Kříži nás velice potěšilo, že neznámý šikula krásně opravil jeden z hranečníků CHKO. Také u přírodní památky Strážník opravili místní lidé chátrající ceduli. Tímto jim alespoň prostřednictvím Zpravodaje mockrát děkujeme.

Aneta Valasová (Správa CHKO Beskydy)

PROMĚNY BESKYDSKÉ TURISTIKY

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek pořádá výstavu „Putování po Beskydech“ s podtitulky „Proměny beskydské turistiky v posledních sto dvaceti letech“ a „Devadesát let od výstavby turistické chaty na Prašivé“. Na přípravě se vedle Muzea Beskyd podíleli Klub českých turistů, Pohorská jednota Radhošť a další muzea, spolky, soukromé osoby a sběratelé. Z výstavy, která potrvá do 25. března 2012, můžete odeslat turistický pozdrav s mimořádným razítkem. Za pozornost jistě stojí i doprovodné programy v době konání výstavy – přednášky k turistickým spolkům působícím v Beskydech a významným turistickým místům.

Marie Popelářová
(Správa CHKO Beskydy)

BŘIDLICOVÝ PLYN

Dne 25. 8. 2011 požádalo Ministerstvo životního prostředí Správu CHKO Beskydy o vydání stanoviska k určení průzkumného území (PÚ) „Meziříčí“ pro vyhledávání a průzkum ložisek ropy a zemního plynu vázaných na břidlicová souvrství. Správa CHKO Beskydy posoudila předloženou žádost a dospěla k závěru, že povolením navrhovaného záměru a dodržení stanovených podmínek stanoviska, kterých je poměrně hodně, by nemělo dojít k negativnímu vlivu na zákonem chráněné zájmy. Na území CHKO zasahuje návrh PÚ do 35 obcí a měst. Přibližně 40 % celého PÚ je situováno v CHKO Beskydy a Evropsky významné lokalitě (EVL) Beskydy. Z tohoto území je cca 60 % součástí Ptačí oblasti Horní Vsacko a Beskydy. Proto je jednou z podmínek stanoviska, že průzkum nesmí ovlivnit předmět ochrany EVL Beskydy a Ptačích oblastí Beskydy a Horní Vsacko. Poměrně rozsáhlou podmínkou je soupis území, kde by se z hlediska ochrany přírody a krajiny neměl průzkum provádět. Jedná se o přírodní a krajinářsky nejcennější části CHKO, kde je zpřísněna zákonná ochrana území např. přírodní rezervace.

František Šulgan
(Správa CHKO Beskydy)

PŘÍŠLY BESKYDY O VELKÉ ŠELMY?

Během posledních dvou let je zaznamenáván zřejmý a „nevysvětlitelný“ úbytek rysů a medvědů v celých Beskydech. Pravidelně hlásili na podzim borůvkáři a houbaři pozorování medvěda v masívu Smrku i jinde. V letošním roce žádné takové pozorování hlášeno nebylo. Také se jeví být stále jistější, že rysí populace postupně vymizela z míst, která byla po léta těmito šelmami trvale obsazena. Vzhledem k tomu, že zde byla vyváděna i kořata (přímá pozorování, nálezy stop, snímky z fotopastí), k přirozenému vymření populace nemohlo dojít. Kde je tedy problém? Bohužel odpověď je nasnadě – mezi námi lidmi. Na vině jsou evidentně majitelé střelných zbraní, pro které jsou velké šelmy stále cennou trofejí nebo nežádoucí konkurencí. Podle slovenských odborníků došlo ke snížení počtu rysů a vlků vlivem lovu a pytláctví také na Slovensku, odkud se z prosperujících populací vždy přirozeně šířily do Beskyd. Dnes je otázkou, zda další rysové, vlčí a medvědí do CHKO Beskydy ještě přicházejí. Připočteme-li k tomu likvidaci migračních cest velkých savců zástavbou a dopravou a návaly návštěvníků v beskydských horách, není divu, že stav velkých predátorů v oblasti Beskyd je žalostný.

Dana Bartošová a Marie Popelářová (Správa CHKO Beskydy)

ZPRAVODAJ EMAILEM

Chcete dostávat aktuální číslo Zpravodaje CHKO Beskydy na vlastní email? Zašlete své kontaktní údaje (jméno, příjmení a email) na adresu salamandr@salamandr.info a pak už můžete s napětím očekávat první email ze Salamandru.

BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti / Ročník VIII, číslo 4/2011. / Vychází 2–4x ročně / Vydává ČSOP Salamandr (ČSOP Salamandr, Tvarůžkova 1805, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, tel.: 571 613 241, e-mail: salamandr@salamandr.info, IČ 702 38 723) ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy / Náklad 1000 výtisků. / Číslo vyšlo v prosinci 2011 v Rožnově pod Radhoštěm. Zpravodaj je vytištěn na recyklovaném papíře / Tisk: PROprint, Český Těšín / Grafika: sumec+ryšková, Rožnov p. R. / NEPRODEJNÉ

Autoři fotografií: D. Bartošová, F. Jaskula, M. Konupka, P. Konupka, P. Kutílková, J. Lehký, T. Myslikovjan, L. Ohryzková, P. Orel, M. Popelářová, F. Šulgan, F. Trnka, A. Valasová, Archiv Ohlá klika.

BESKYDY – zpravodaj chráněné krajinné oblasti je periodickou tiskovinou evidovanou pod MK ČR E 17444

Obec Velké Karlovice leží v údolí Vsetínské Bečvy, která její katastr dělí na dvě části: Javornickou a druhou náležící Vsetínským vrchům. Karlovice jsou hraniční obcí, hranice se Slovenskem probíhá Javornickým hřebenem.

Velké Karlovice patří k nejvíce rekreačně využívané obci v kraji. Množství zdejších hotelů, penzionů a restaurací svými nabídkami lákají spousty návštěvníků. Sportovní vyžití je zde velké, značný počet sjezdových a běžeckých tratí láká především k lyžařským hrátkám. V létě jsou zde k dispozici mnohé turistické a cyklistické trasy a pro náročné dokonce golfové hřiště a termální bazény.

Javornický hřeben přímo vybízí k nenáročným túrám, v létě pěšky a v zimě na běžkách. Na zdejších kopečkách můžete potkat množství kapliček a božích muk. Dřevěný kostel a muzeum stojí blízko sebe na začátku údolí Pluskovec. Obě stavby jsou také významnými turistickými cíli. Národní kulturní památkou je Karlovské fojtství, stojí na začátku údolí Bzové. Jedná se o dřevěně stavení z roku 1973, tato malebná stavba sloužila k natáčení nejednoho filmu.

Jedna z obřích jedlí v NPR Razula

Na svazích Trojačky (939 m n. m.) pramení Vsetínská Bečva, pramen je označen a může být jedním ze zajímavých turistických cílů, je vzdálen cca 200 m od žluté turistické značky vedoucí od rozcestníku „Nad Bumbálkou“ na Třeštitk.

V katastru Velkých Karlovic je Národní přírodní rezervace Razula. Rezervace byla vyhlášena již v roce 1933 a chrání jedlobukový prales. Vzhledem k tomu, že se jedná o rezervaci v kategorii národní, je pohyb na jejím území zakázán. Na pralesovité porosty však můžete nahlédnout z cesty vedoucí údolím Malá Hanzlůvka.

Lucie Ohryzková (ČSOP Salamandr)

Otázky pro starostu obce pana Miroslava Koňaríka:

Obec Velké Karlovice je jednou z nejvýznamnějších rekreačních oblastí v kraji. Co tato skutečnost pro obec a její občany přináší?

Rozvoj cestovního ruchu v obci přináší zvýšení příjmů v obecním rozpočtu, a to především z poplatků z rekreačního pobytu, z ubytovací kapacity a rovněž tak

příjem daní z fyzických osob (ubytovatelé, obchodníci). Pro občany se nabízí možnost zaměstnanosti a rozvoj podnikání ve službách a ve stavebnictví.

Je pro vaši obec snadné splňovat požadavky a omezení spojené s jejím umístěním v CHKO?

Není to snadné a už vůbec nejednoduché. Hodně záleží na konkrétních případech, pochopení a vzájemné komunikaci.

Jaká místa ve vaší obci jsou podle vás nejzajímavější a která byste doporučil turistům k návštěvě?

Je otázkou, zda se jedná o lidovou architekturu nebo o přírodní krásy. V prvním případě doporučuji zhlédnout Karlovské fojtství (národní kulturní památka), kostel s farou, muzeum a množství drobné sakrální architektury. Velmi zajímavá je i Památkově chráněná vesnická zóna Podtaté s původní rozptýlenou vesnicí zástavbou. Milovníkům přírody bych doporučil projít si hřeben Benešek, Javorničku, Javorníků, popř. si prohlédnout jedlobukový prales Razula nebo Karlovské jezero.

Kaplička na Štrčkové je jednou z mnoha karlovských kapliček

Tento zpravodaj byl vytištěn v rámci projektu „Jednotný informační a komunikační systém ochrany přírody v NUTS II Moravskoslezsko“. Projekt je realizován Moravskoslezským krajem s příspěvím finančního nástroje Evropské unie LIFE+.

